

լու համար Պետերբուրգում չուտով կը հիմնովի մի յատուկ առևտրա-արդիւնաբերական բիւրօն Արեւելեան Ասիայի համար:

Մեզ հաղորդում են, որ առաջիկայ կիրակի, սեպտեմբերի 9-ին, Թիֆլիսի վաճառականների աւագին ձեռնդրեցողութեամբ, հրաժեշտի ճաշկերոյթ պիտի տրվի Վրաստանի եւ Իմերէթի թեմի նախկին առաջնորդ Սուրենեան արքեպիսկոպոսին, իբրեւ երախտագիտական մի փորձիկ հատուցում այն ձեռն բարեբերին համար, որ Սուրենեան արքեպիսկոպոսն արել է այդ թեմին:

Ինչպէս հաղորդում են մայրաքաղաքի լրագրիչները, պետական խորհրդի քննութեան են առաջարկվելու չուտով մամուլի գործերի զԷԼ-խաւոր վարչութեան նոր շտաբները: Համաձայն այդ նոր շտաբների նախագծի՝ մտադրութիւն կայ աւելացնել գրաքննիչներ թիւը բոլոր մեծ քաղաքներում եւ հիմնել գրաքննիչների պաշտօններ այն քաղաքներում, ուր այժմ չը կան այդպիսիները, բայց որտեղ նրանց կարիքը զգացվում է: Այս բեֆօրմի ընդունելուց յետոյ՝ գրաքննական վարչութեան տարեկան ծախքը կաւելանայ կէս միլիոն ռուբլով:

«Новое Обозрение» լրագիրը հաղորդում է, թէ Գանձակի նահանգի պետական կալուածները վարչութեան ատենականութեան Գ. Մեխլե-Շահնաբադեան, որ նորերումս ընտրված էր Շուշու քաղաքագլուխ, կառավարութեան կողմից չէ հաստատված իր պաշտօնում:

Նոյն լրագիրը հաղորդում է, թէ «Ունիօն» ընկերութիւնը մշակում է էլվիսիոնի վանքը, ձեռնարանի շինութիւնը եւ վեհարանը էլեկտրականութեամբ լուսավորելու նախագիծը: Ինչպէս ասում են, էլեկտրական լուսավորութիւնը չուտով կը մտցնվի էլվիսիոնում:

«С. Пет. Вѣд.» լրագիրը ասելով, Պետերբուրգում, կանանց բարեգործական ընկերութեան մի քանի անդամների եւ կանանց աշխատանքին նպաստող ընկերութեան ձեռնդրեցողութեամբ, կարճ ժամանակից յետոյ կը բացվի մի նոր տպարան՝ հիմնված ընկերական սկզբունքների վրա: Այս տպարանում պէտք է աշխատեն բացառապէս կանայք, որոնք կը լինեն մի եւ նոյն ժամանակ մի տպարանի բաժնետէրերը: Համապատասխան այն վարձատրութեան, որ նրանք պէտք է ստանան իրանց աշխատանքի համար: Տպարանին կից կը բացվի նաեւ մի ուսումնարան, որտեղ կանայք կը սովորեն գրաչափութիւն:

Մօակվալում չուտով կը սկսվի հրատարակվել մի ամսագիր «Правда» անունով: Իր ծրագրով նոր ամսագիրը, ինչպէս լսել է «Рус. Вѣд.»

Թիւն, նայում էք «Սեւանայ լճին» եւ ձեր առաջ բացվում է նրա կապուտակ մակերեսովը եւ նոր մշտնջող պատած երկինքը: Նայում էք «Կամուրջին» եւ տեսնում էք նրա տակից հոսող գետակի ալիքները, նրան չըջապատող ծառերն ու բույսերը: Իսկ «Բիշկեքը» իր միապաղաղ լուծութեամբ եւ մթախառն խորհրդաւորութեամբ մի հմայիչ տպաւորութիւն է թողնում: Հարկաւոր է միայն երկար դիտել... Լօնդօնի վեց պատկերների մէջ ամենից աչքի ընկնողն է № 81, որ ներկայացնում է XVI դարի նկարչին աշխատանքի բույնը:

Տեքստի մէջ, որը վաղուց յայտնի է իբրեւ շնորհալի ակվարելիստ, իր ցոյց է դրել միայն մի ջրաներկ պատկերը—«Թրքուհի» խորագրով: Երբեք այդ մի պատկերն էլ իր տեխնիկայի, ոճի եւ նրբի կողմից մի օրինակաւ աշխատութիւն է ներկայացնում: Ձեր առաջ կանգնած է մի պոլսեցի թրքուհի վերին աստիճանի չքմաշու հրապուրելի վերին աստիճանի նազելի ու հմայիչ: Նա կանգնած է դեղատեւի մօզաիկաներով զարդարված բակում, արեւակալը ձեռքին, հարկուրաւոր աղանձիկների չըջապատված եւ իր ձեռքի վրա կերակրում է նրանց: Պատկերն այնքան լաւ, այնքան բնական է, որ կարծես ձեր աչքին շղարչի յետեւից երեւում է գեղանի դէմքը, կարծես ձեր ականջին հնչում է աղանձիկների միջնեւը:

Ցաւալի է, որ մի այդպիսի շնորհալի նկարչի միայն մի պատկեր է ի ցոյց դրել, այն ինչ դեռ անցել է 1900 թ. իր յատուկ ցուցահանդէսում: Նա 80-ից աւելի նկարներ ունէր: Ինչպէս տեղեկացանք, նա դիտմամբ վերապահել է միւս աշխատութիւնները իր սեփական ցուցահանդէսի համար:

Լրագիրը.—պէտք է չափ բանով տարբերվի այժմ գոյութիւն ունեցող ամսագիրներից: Նրան մասնակցելու եւ ուսաց գրական լաւագոյն ոյժերը:

«Մշակի» երէկվայ համարում տպված «Նամակ Ալեքսանդրապօլից» թղթակցութեան մէջ մտել է մի սխալ.—«Մանթաշեանի» փոխանակ պէտք է տպված լինէր «Մանգալեան»:

ՂՈՒԲԱՅԻՑ մեզ գրում են. «Բազուցիները գնացին, գնաց եւ Բազուի նահանգապետը, որ ճաշ տուեց այստեղի պաշտօնականներին, արանք էլ իրանց կողմից հրաւիրեցին նրան հրաժեշտի ճաշի:—Քաղաքը դատարկվում է եւ ընդունում է իր նախկին տիրուր եւ տաղակալի կերպարանը»:

ՀիւնԱՅԻՑԻՆ մեզ գրում են. «Այս ամառ եւ ճանապարհորդեցի, երբ գիւղացիներ ամբողջ տարվայ իր աշխատանքի պտուղները հաւաքելու վրա էր: Անցայ Երեւանեան նահանգով. դաշտային տեղերում ցորենի բերքը միջակ է, իսկ լեռներում միջակից լաւ. խաղողի բերքը ընդհանրապէս այս չըջանում վատ է մանաւանդ նախիջևւանում ու Մեղրիում: Նախիջևւանում դարձան կարկուտն է վնասել իսկ Մեղրիում թողը բոլորովին փչացրել է եւ համարեա թէ աղստ այգիներ չը կան: Անցայ Կարճեւան, Կուրի, Ուշանարա գիւղերով: Այս երեք գիւղերում երաշտը մեծ վնասներ է տուել այգիներին: Այստեղ գիւղացիները պարագում են այգեգործութեամբ, չերաժապահոթեամբ եւ մասամբ անասնապահութեամբ: Առաջին տարին չէ, որ արանք ջրի մեծ պակասութիւն են զգում: Բայց այս տարի արանափերի է կարճեւան գիւղի դրութիւնը: Նա ունի 100 ծուխ, աղբիւրներ բոլորովին չորացել են. այժմ խմելու ջուրը վեր են առնում անտառից ու փորձիկ արերից հաւաքած գետակից: Առատ տարիները այդ գետակով ոռոգում են այն անագին այգիները, որոնք այժմ անտնոյրի վրա լացելու չափ տիրուր տպաւորութիւն են թողնում իրանց թառամած ու ժամանակից չուտ դեղնած տերեւներով: Այս գիւղերը մինչեւ այժմ չը դիտեն ինչ բան է յուսահատվել. գիւղացին կուտում էր քարի եւ թուփի հետ, հարթում, ծառ կանաչեցնում, իսկ այսօր նրա թեւերը թռտալով են, նա չէ կարողանում նայել իր գրախոսական այգուն, թէ ինչպէս արեգակն այրում է նրան, չորացնում, ամայի դարձնում: Շատ ծանր է տեսնել գիւղացու ախ ու վախը, երբ նրա ձեռքի աշխատանքը փչանում է: Բայց մի բան միթաւրական է. Կարճեւանում կան ձեռնաս մարդիկ, որոնք ժամանակ են հետու լեռներից ջուր բերելու մասին. բայց աւելի լաւ կը լինի, որ այդ պարոնները ձեռնարկէին ջրի պահեստ շինելուն: Վերջիցեւոյ գետակը նոսրացնում են իր ցուցադրած «Թիւրքական բաշխար» միջակ աշխատութիւն է եւ տպաւորութիւն չէ թողնում:

Այս աղեւանի էտիկաների որակը որոշելը բաւական դժուար է, որովհետեւ. նրանք մի տարօրինակ միջակութիւն են կազմում. այսինքն հզ աշակերտի աշխատանք են ու ոչ էլ վարպետի: Նրանց մէջ չը կայ բանաստեղծութիւն, այն ինչ իսկական նկարչի աստուղը մի լաւ բանաստեղծ է: Պ. Այսաղեւան մի նկարիչ է, որին պակասում է բանաստեղծական շնորհքը:

Դրա հակառակ Մ ր Ե Վ Ի Ե մի բանաստեղծ է, որին պակասում է նկարիչ լինելը: Նրա չորս պատկերներից ամենահաջողներն է № 126-ը.—«Վերջին պաշտպաններ», անշուշտ ժամանակն ու անդուր աշխատանքը կարող են նրան դարձնել մի բանաստեղծ-նկարիչ:

Բ ի ր Ե Վ Ի ցուցադրել է ընդամենը 15 պատկերներ, որոնք բոլորն էլ կոյկաւեան բնութեան այն եւ այլ տեսարաններն են ներկայացնում.—«Վերջին ճառագայթ» «Ղարաշայի լեռներում», «Լեռնային լիճ», «Չլուխարեան լիճ» եւ այլն):

Պ. Բիւրուի տեխնիկան լաւ է, բայց նրան հարկաւոր է դեռ երկար ապրել մեր երկրում, մեր կրակոտ արեւիկայի տակ, որպէս զի կարողանայ իր իսկութեամբ պատկերացնել մեր ընտրութիւնը: Նրա պատկերներն այն տպաւորութիւն են թողնում, որ կարծես նկարված լինեն հիւսիսային թանձր մշտնի ազդեցութեան տակ: Նրա նկարներում պատկերացրած մեր լեռների վրա նկատվում է հիւսիսի ցրտաշունչ լոյսը:

Վերջացնելով մեր խօսքը նկարչական բաժնի

կեդրերից մինչեւ մայրա ամիսները անցում է անցնում. այդ եօթ ամսում կարելի է ջուրը հաւաքել պահեստի մէջ, եւ ամառը օգտվել պահեստից, պահեստի միակ յարմար տեղը նոր հանգստարանն է, ուր մի քանի տասնեակ գերեզմաններ կան: Իսկ միւս երկու գերեզմանում ոչ մի հասարակական ոյժ չը կայ:

ԳԱՆՁԱԿԻՑ մեզ գրում են. «Երէկ, ամսիս 9-ին, տ. Փառանձեմ, պ. պ. Ստեփանեան, Չառֆեան ու Մէլիք-Յովսէփեան տեղիս կուրբի դաշինում ներկայացրին «Պէպօն» տեղական սփռողների մասնակցութեամբ: Մեր դերասանները անշուշտ նպատակ ունէին Գանձակը եւս մասնակցի անել այն յօդակեանական տեսախմբութիւններին, որոնք կատարվեցին ներկայ տարվայ ընթացքում մեր բոլոր աչքի ընկնող քաղաքներում «Պէպօն» 30-ամեակի առթիւ: Եւ որոնք հասարակութեան համար մի-մի գեղեցիկ առիթ էին յայտնել «Պէպօն» արեւադր հեղինակ Սուրբուկեանցին իր բուն համակրութիւնը ու խորին երախտը, որոնց նա անպայման արժանի է: Սակայն մեր Գանձակը այս անգամ եւս չը դաւաճանեց իրան ու գեղարանների բարի ցանկութեան պատասխանեց կուշտ կերպով: Եւ յետոյ երկար արժանի մարդու յօդանշամբ, շուտ եկաւ միւս կողմի վրա ու կրկին ընկնվեց իր լեթարգիական քնի, իր միմիայն փոր հաստացնող եւ ուղիղ ընթացող յուրանկեանական մարմին մէջ: Գանձակի մի երբեք մասն էր հազիւ գրաւված. հանդիսականներից շատերը եկել էին «Ազգայնաբարձր» Որ եւ է ցոյցի մասին ի պատիւ Սուրբուկեանցի աւելորդ էր մտածել անգամ: Գանձակեցու աչքում Շէլթան-Բաղարի ձեւը նախաճառը անհամեմատ աւելի հետաքրքիր մարդ է, քան տեսնելով Սուրբուկեանցիներ: Դերասաններից աչքի էին ընկնում իրանց խաղով Չառֆեան, Մէլիք-Յովսէփեան, մասամբ էլ տ. Փառանձեմ: Պ. Ստեփանեանը, չը նայած, որ մեծ աշխատանք էր դործ դրած երեւում իր դերի վրա, այնքան էլ աջող Պէպօն չէր: Այդ նրա դաւերից բարձր է: Սիրողները աւելի քան անգոյն էին: Ձը գիտեմ ինչն է մեր դերասանները պատուաւոր տոնակներ էին ուղարկել քաղաքի փառաբաններն ու ազդեցիկներին, նոյն իսկ մի քանի օտարազգի պաշտօնականներ, որոնք, ի հարկէ, չէին եկել թէ իրանց մարդկային արժանաւորութիւնը եւ թէ ամառանդ հայ բնի ոչ այնքան փայլուն պրկտիքը պահանջում է, որ մեր դերասանները միանգամ ընդմիջեւ ձեռք վերցնեն այդպիսի միջոցներից:

ՂՈՒԲԱՅԻՑ մեզ գրում են. «Մեզանում ցորենը սկսվեցին. քանի օր է, որ առատ անձրեւներ են գալիս»:

մասին, անհրաժեշտ են: Համարում մի անգամ եւս չեղան, որ այդ բոլոր պատկերները, այդ ամբողջ բաժինը միանգամայն ուրիշ տեսք կը ստանային, ուրիշ տպաւորութիւն կը թողնէին այցելուների վրա, եթէ համապատասխան ֆօն, դասաւորութիւն ու լուսավորութիւն ունենային:

Գեղարուեստի ամբողջ բաժնի նկարագիրը լրացնելու համար անհրաժեշտ է մի քանի խօսք էլ քանդակագործութեան մասին տեսլորը բաւական ազդեցիկ պատկեր է ներկայացնում: Պատճառը հասկանալի է.—մեզանում քանդակագործութեամբ զբաղողներն աւելի սակաւթիւ են, քան թէ նկարիչները:

Քանդակագործական մասում ցուցադրած առարկաների մէջ ամենից աչքի ընկնողներն են պ. Անդրեյեւտովի աշխատութիւնը—երեխայի դուլիս—եւ պ. Սոֆորովիչի մօմից պատրաստած արձաններից մի քանիսը: Դրանցից մէկը նուիրված է Գրիգոր Զաչչեանի յիշատակին եւ ներկայացնում է սովալուկ օրերի ու գաղթականների մի խմբակ:

Ճարտարապետութեան բաժնին էլ հարուստ չէ: Այստեղ մասնակցել են Ֆրանզի (Բազուից), որի ցուցադրած առարկաներից ամենաաշխուհիկը կարելի է համարել կիսաբանները: Կիսաներ, Անդրեյեւտովի, Կարլ Ֆրանկէ, չուչեցի Իլյան Նալանդեան—(ցուցադրել է Բազուի քարից պատրաստած մի ձիաւոր), Գիրշով եւ այլն:

ՎԻ Գեղարուեստի բաժնից անմիջապէս անցնում են յայտնի նաւթարդիւնաբերող Նօբելի պատրաստել տեսած պանօրամային, որը թէեւ նաւթային բաժնին է վերաբերում, բայց իր գե-

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐՆԵՐ

—Պաղատութեան միջազգային կոնգրէսը օգոստոսի 29-ի նիստում քննում էր հայերի կուսարանները Թիւրքիայում եւ վճռեց դիմել Ինքնի դաշնագիրը ստորագրող պետութիւններին, պահանջելով, որ նրանք պաշտօնական կոնֆերէնցիա գումարեան հայկական հարցը լուծելու համար Հայաստանից եկած պատուիրակը ապացուցանում էր, թէ տեղի լաւ է բաւականապէս ներգործութիւն անելով, որովհետեւ կոնսուլարում ոյժերը գործադրութիւնը նոր գիտարածի պատճառ կը դառնայ:

—«Новое Время» լրագիրը հաղորդում է, որ Կ. Պոլսում բազմաթիւ ձերբակալութիւններ տեղի ունեցան զինամիտային ուսմը գտնելու պատճառով, որը պատահմամբ հողից հանել են մի հայի տան այդու մէջ խաղացող երեխաները Պէրայում: Ձերբակալված են տան մէջ բռնակալող երկու հայ ընտանիքներ եւ չըջալաներում բնակվող շատ հայեր: Ռուսներ սակայն բոլորովին անվստահ մի բան էր եւ ըստ երևույթի մի քանի տարի թաղված է եղել հողի մէջ:

—Կ. Պոլսի յունական եւ հայկական լրագիրները տպում են յոյն միլիտանտէր Պավէլ Ստեֆանովիչի ժամադրուցանքները, որը յայտնի էր իր ընդարձակ բարեգործութեամբ: Պավէլ Ստեֆանովիչ իտալական հպատակ է: Լրագիրներն ասում են, որ նա իր ամբողջ կարողութիւնը—30,000,000 ֆրանկ—կառնել է իր ազգակիցներին Թիւրքիայում եւ Յունաստանում Որովհետեւ նա մեծ մասամբ ապրում էր Լօնդոնում, նրա կապակը պահվում է Լօնդոնի իտալական հիւպատոսարանում: Իր կեանքի ժամանակ Ստեֆանովիչ պահում էր 50-ից աւել թռչակաւորներ զանազան բարձրագոյն դպրոցներում եւ մօտ 30 տարի տարեկան 20,000 ֆունտ ստերլինգից աւելի նպատակներ էր տալիս զանազան ազգութիւններին պատկանող խեղճ ընտանիքներին: Նոյնպիսի առատաձեռնութեամբ յայտնի է նրա Ծանկօ եղբայրը, որը աւելի էլ մեծ հարստութիւն ունի:

—Ամերիկական լրագիրները լինել են այնպիսի յօդուածներով, որոնց մէջ առաջարկվում են միջոցներ անիշխանականութեան դէմ մաքառելու համար: Մեծամասնութիւնը հիւստացնում է, թէ անիշխանականութիւնը մի չարիք է, որ յատուկ չէ Միացեալ-Նահանգներին, այլ բերված է այնտեղ գրաւի, Եւրօպայից, ուստի եւ հարկաւոր է տաժան դնել եւրօպացիները գաղթականութեան դէպք Ամերիկայ: Մաքառումը անիշխանականութեան դէմ Միացեալ-Նահանգներում դժուարանում է այն պատճառով, որ համարեա բոլոր շտապներում ոստիկանութիւնը վայելում է անասման ազատութիւն: Այդ անարարութիւնը վերացնելու համար հարկաւոր է փոփոխութեան ենթարկել սահմանադրութիւնը:

—«Neue Freie Presse» լրագիրը աշխատակիցը մի խօսակցութիւն է ունեցել Վիեննայի ամերիկական դեսպան Մակ-Կարմիկի հետ, որի մէջ դեսպանը յայտնել է, թէ անիշխանականութիւնը եւ բաւականաչափ բաղձման են Միացեալ-Նահանգներում, բայց չունեն որով կապակցութիւն եւ չեն կազմում մշտական խմբեր: Անդրադաշնակեան հանրապետութեան

դարուեստական արժեքով կապ եւ առնչութիւն ունի նաեւ գեղարուեստի հետ:

Այդ պանօրաման գեղեղված է մի լայնարձակ շինութեան մէջ, որ բազմանկիւն պրիզմայի ձեւ ունի:

Ան դիտելու արժանի առարկայ, անա նրա կարչական մի հմուտ ձեռքի արտադրութիւնը: Մտնում էք ներս, մուտք ու զարդաւոր սանդղեղներով բարձրանում էք վերել եւ ձեռք աչքի առաջ բացվում է մի հրապուրելի տեսարան: Նստեցէք աթոռի վրա եւ մի բոպէ անթարթ նայեցէք ձեր շուրջը:

Ան կանաչից կապուտակ ծովը իր բազմաթիւ նաւերով ու նաւակներով, անա ծխախոտ երկինքը, անա եւ Սեւ քաղաքը իր բազմաթիւ խողովակներով: Նայում էք այդ ամենին տեսնում էք փողոցներում երթեւեկող կառքեր, ուղտերն ու չնրեր, տեսնում էք ծխացող ծխնելոյցները, այս ու այն կողմ խմորիկ կամ առանձնակի կանգնած մարդկանց եւ այդ բոլորից յետոյ volens-nolens ձեր մէջ հարց է զարթնում.—արդեօք իսկական Սեւ քաղաքն է ձեր աչքի առաջ, թէ միայն մի պատկեր, մի պանօրամա: Իլլիզիոն աւելի կը լինէր, եթէ տեղը մի քիչ մեծ լինէր եւ նախ քան պատկերը բնական մի չերտ լինէր ինչպէս հողից քարից եւ այլն, ինչպէս առհասարակ ընդունված է անել պանօրամաներ պատրաստելու:

Այդ պանօրաման ցուցահանդէսի ամենահետաքրքիր մասերից մէկն է: Անպայման հարկաւոր է տեսնել նրան (բայց է ցերեկվայ ժամը 10-6. մուտքի վճարն է 10 կօպ, որ հաւաքվում է յօգուտ Թիֆլիսի այգեգործական դպրոցի): Ե. Թ.

օրէնքները թող են տարիս ամեն մարդու խօսելու եւ գրելու անսահման ազատութեամբ: Այս պատճառով էլ անիշխանականները հայեացքները կարող են արտայայտուիլ բաց եւ յայտնի կերպով, բայց եթէ անիշխանականները խօսքից գործի են անցնում, այն ժամանակ ենթարկուում են հալածանքի, որ թելադրում է օրէնքը: Այսպէս, մի քանի տարի սրանից առաջ, երբ անիշխանականները փորձ փորձեցին Ձիկագոյում խօսքից գործի անցնելու, ձերբակալվեցին եւ կախվեցին: Բուֆֆալոյի սպանութիւնը, շատ հաւանական է, որ մի անձնաւորութեան գործ էր: Միայն Դեպքայնը կարծում է, որ հասարակական կարծիքը Միացեալ-Նահանգներում կը պահանջէ, որ վերաքննվեն այն բոլոր օրէնքները, որոնք վերաբերում են քաղաքական յանցանքներին:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐՆԵՐ

ԹԻՌՈՒՑԻՅ ԶՐՈՅՆԵՐ

Յուդայանդէսի թատրոնում տիրող վրանական մասին մենք ամբողջ ունեցանք խօսելու: Այդ կողմից ոչինչ նորութիւն չը կայ: Ամեն երեկոյ կրկնվում է նոյն երգերով, խօսքերով եւ երբ հասարակութիւնը բռնու ծափահարութիւններով դուրս է կանգնում զերբաստաններից, նրանք իրանց շնորհակալութիւնը յայտնում են զուլիլով: Եւ որովհետեւ որ շատ տարածական ըստ է, որովհետեւ երբ գերաւորեալը գլխիկալ է դրված, նրա ներկայացուցիչներն էլ պէտք է դիմելու կանգնելու: Այս անգամ եւ ուղարկւում է խօսել զրական վրանական մասին, որի համար մի նոր ու յատուկ բնւմ է ստեղծել պ. Ս. Հախումեան Պարիզում, Վաշինգտոնում եւ Եւրոպայում:

Յնմ լիւրում ո՞վ մի ժամանակ այդ այժմանքները բացառելու Ս. Հախումեանին համեմատել էր «Մշակութան» Վոլիէրի «Les précieuses ridicules» պիեսի հետ: Եւ ինչպէս Մարգարիտի հետ, որ ամեն բան գիտէր առանց ոչինչ սովորելու:

Կատարելա Մարգարիտ: Չորս խօսքից մէկը դիտարկում է, զխառն յարմարումը այն է, որ հակառակորդը բարձրագոյն ուսում չունի, թէկուզ այդ հակառակորդը տարբար ասելու գրգռել կարողացած լինի, որքան մեք, մեծ մասամբ ողորմելի, համարաբարեւաւորները, բայց որ հայտնու փորձ անել, կը տեսնէք, որ ինչ այդ դիտարկման անունը խօսող վրանական պիեսի, զարգացման ամբողջ պաշարը ձեւաբանի սխալակալական շրջանի չորս դասարաններում սովորածն է մի քանի բնութիւններ, որոնց մէջ միակ լուրջ ձեռնարկի հատկութիւնը հատուկներն են, որոնց այնքան շահագործել, թէ կարելի է ասել, նոյն իսկ չարագործել է այդ վրանական պիեսը իր յարմարութիւնների մէջ «Մշակութան» Վաշինգտոնից դէպ է յետոյ «Վրանական»-ում: «Մշակութան» դէպ:

«Վրանական», զիտութիւն մի բերան բղաւում է այդ պատիւն, բայց, ինչպէս կը տեսնենք իսկույն, տղա-դիտարկումը բարձրագոյն բազմած է նրա ամսագրում է լատիպաէս նրա յօդուաներում:

Նկատելու լատիպի է, կամ վատ լինելի կամ վրայած հրապաններ, որոնք երբեք բռնած նշանին չեն խլվում եւ միշտ վրայում են: Կան նոյնպէս եւ ինքեք, որոնք բռնած վրայի վրայից խլուան են նաեւ տղա-դիտարկումը պատճառով միշտ չենվում են ճշմարտութիւնից եւ անթիւ արարներ են անում ամեն զայլախոսութիւն:

Այդպիսի խելքի տէր է եւ «նոր խաղաղակար», եւ անա տաղանդ են մի շարք կուրիոսներ:

Ձիկագոյում դառնում է Քուդգայի հայրենիք, Մարգարիտ Մալիովը հոգակում է իր ծնկի ժամանակ արդէն ապագայում տեղի ու լինելու տղա-դիտարկումը սկզբնականապէս, լատիպարում է ուսուցող գրականութեան պիես (ինչու լատիպարում գրաւ երկրորդականորդ լատիպարում) եւ մեռնում է իր իսկական մահից երեք տարի լուրջ (պ. Ս. Հախումեանի յօդուանի աղբիւր, երեկ, գրված է եղել Մալիովի մահից մի տարի յետոյ), ամբողջ մահմանական աշխարհը դուրի է լատիպարումով գեղարարական պահանջից (որովհետեւ պ. Հախումեան մի տեղից լսել է, որ մահմանական կրօնը դէպ է արձանագրութեան եւ կենդանականութեան, եւ այդ բանը ընդհանրացրել է ամբողջ գեղարարութեան վերաբերմամբ), Պետրոս Ամիննային դառնում է Տուրքալի (պ. Հախումեան, Պարիզում նստած, Քուդգայի է դրում, որովհետեւ այդպէս է տրված Ն. Սիմոնեանցի անընդհանրական ձեռնարկի մէջ), Շէլլին «փառ է անում» Սիմոնեանցի «տառաշիւքի» արձանագրութիւնը չարվում են եւ թնայնութեանը պիեսում են նրանց «զգայնական» Միլիթար Սերաւապիցի դառնում է «Վրանական» լատիպարումից եւ այլն:

Արեւմտեան, ինչ երեկ է թարգմանիչ է պ. Հախումեան:

Մարգարիտ Մալիովը գրում է.

Вокруг их — сырых обороны —
Толпою ридары стоят —
Այսինքն նրանց (տղա-դիտարկ, բարձրների եւ այլն) շարք խմբով կանգնած են արեւի (Պարիզի) պաշտպանականները:

Իսկ պ. Հախումեան թարգմանիչ է.

Եւ աստիճանների ամբողջ թաղարի
Շրջապատել է կանաւ թաղարի

Մալիովը գրում է «обращенный еретик», իսկ Հախումեան ասանց այլ եւ այլութեան թարգմանում է ուղղակի «հերետիկոս»:

Մաս եւ պ. Հախումեանի արձակ ոճը:

«Այդ արիւստար զարարի մարդը» — «Մալիովի տախտակների պատճառները» — «Մի քիչ լայնածիրանի վրայի լուրջ, որի վրայ էին եկել» — «Նա պատրաստ եմ ձեր արձանագրութեանը» — «Պողոպտոսած արիւստարի մի կաթիլ, բերեղանայ» — «Շաղկապել է կայր Մարգարիտի աչքերը — միշտ կուրիոսական աստիճան» — «Բայց եթէ մարդը կանգ է առնում ճիշդի առաջ, ուր ճիշդ լատիպարում է նրա լեռներ եւ իր

շուրջը, նա ձեռն է կառարի մէջ, չէ կարողանում առաջնայն եւ կեանքը կանգ է առնում»:

Ինչպէս է լատիպարում պ. Հախումեանին եւրօպական լատիպարումը, չը դիտել, բայց, լատիպարումը չէպէ, չարժէր դնալ Պարիզ, այլ «Վրանական», այդպիսի անգրագէտ ամսագիր հրատարակելու համար:

Յնագրաֆ

ՄՇԱԿԻ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԹԻՌՈՒՑԻՅ ԶՐՈՅՆԵՐ

6 սեպտեմբերի

ԿՕՄՊԻՆ: Ռուսաց Կայսերական Չոյզը նախագահական գնացքով ժամանեց այտեղ երեկոյան 8 ժամին եւ դիմաւորվեց անկարագրելի ուրախութեամբ: Ամբողջ ճանապարհի վրա, 340 կիլոմէտր տարածութեամբ, Կայսերական գնացքն անցնում էր մարդկանց խիտ բազմութիւնների մօտով, որոնք եկել էին Կայսրին եւ Կայսրուհուն ողջունելու համար: Ոչ միայն քաղաքները, այլ եւ երկաթուղու երկարութեամբ գտնվող բոլոր գիւղերը զարդարված են դրօշակներով: Ժողովուրդը բռնու թափով ողջունում էր բարեկամ դաշակից ժողովրդի սիրեցեալ Պետին: Կոմպիէնը ներկայացնում է կախարդական պատկեր, շնորհիւ հոյակապ զարդարանքի եւ ամբողջ ազգաբնակչութեան ուրախութեան, որը երջանիկ է նրանում, որ ընդունում է Կայսերական Հիւրերին:

ԴԻՒԼԵՆԻՐՈՒՄ: Լուրճ բաժանման առեց մի փոքր յուզմունքով. նրա խօսքերը ընդունվեցին համեմատ քրքրալիւս-ներու: Թագուհի Կայսրուհին, սրտապարծկած այդ խօսքերից, որ Լուրճ նուրից նորին Մեծութեան, ողորմածաբար ժպտաց Բարձրացնելով բաժակը, Թագուհոր Կայսրը խօսեց մեծ պարզութեամբ եւ հաստատա ձայնով:

ԴԻՒԼԵՆԻՐՈՒՄ: «Շտանգարտ» նաւը անցաւ սահանապիւր 1 ժամ 35 րոպէին ժողովրդի ողբերկած բազադանութիւնների ուղեկցութեամբ: Պահանջվեց 3/4 ժամ «Շտանգարտ» նաւը ամբին ժողովրդի համար: Լուրճ, կառավարութեան անգամները, ուսուցող դեպքներ, սենատորները, պատգամաւորները եւ Հիւսիսային ղեկավարութեան բարձր իշխանութիւնները արդէն գտնվում են ծովափի վրա: Առաջինը նաւից իջնում է Կայսրուհին, որին հետեւում էր Կայսրը: Լուրճ ներկայացնում էր միմիայնակ, որոնք խորը գլուխ են տալիս: Ամբողջ բազադանութիւններով ողջունում է Նոյա Կայսերական Մեծութիւններին, որոնք շնորհակալութիւն են յայտնում, ժպտալով թեքելով գլխերը: Մէջք մատուցանում է աղ ու հաց: Լուրճ «Շտանգարտ» է գոյում Նոյա Մեծութիւնների ղեկի անուարական պաշտում պատրաստած սենատորները: 2 ժամ 45 րոպէին Նոյա Կայսերական Մեծութիւնները դալիս են բանկէտ: Բանկէտը վերջանալուց յետոյ Նոյա Մեծութիւնները, Լուրճ եւ Նոյա-սիլիտանները հետանում են դարձից եւ նստում են նախագահական գնացքը հենց շինութեան առաջ: Գնացքը շարժվում է դէպի Կոմպիէն 4 ժամ 4 րոպէին ժողովրդի «ցնծութիւնների ուղեկցութեամբ»:

ԲԵՐՄԱ: Ամբողջ Ֆրանսիան տոնում է Յարի ժամանումը: Հայրենասիրական տրամադրութիւնը ժողովրդի է ներքին տարածաշրջանութիւնները: Մեծ քաղաքների եւ Դիւնկիրիւնի տօնախմբութիւններում գերակշռում են ուսուցական էմբլեմները: Մալիովը են բազմութիւն բուսոնիւններ ծաղիկներով շրջապատված Կայսերական Չոյզի պատկերով Պարիզում լրագրիւնի խմբագրատները նոյնպէս լատիպարված են: Մամուլը պարծնում է նրանով, որ ինչն յատուկ լոգնաւ ունի եւ որ նա առաջինն է ողջունում Թագուհոր Կայսրին: Փողոցներում երգվում են Ռուսաց Թագուհորին փառաբանող երգեր: Կազմված է ժողովրդական տոնախմբում, որի մուտքը պէտք է գործադրվի ի նպաստ ուս եւ ֆրանսիացի վերաբերվածների Չինաստանում: Ամենք հիացած են կենացների փոխանակութեամբ, որոնք հաստատում են, թէ այնպիսիներ մասնաւոր նուիրված են, թէ այնպիսիներ նախաձեռնութիւն: Երեկոյան անձնիւց յետոյ այսօր փայլուն արեւ է:

ՄՕՍԿՎԱ: Մոսկովայի քաղաքագլուխը, ի պատասխան իր ողջոյնագրի, ստացաւ այսօր Դիւնկիրիւնի մէրից հետեւեալ հեռագիրը. «Ժմ ընկերները եւ եւ խորին կերպով զգացված ենք բարեկամութեան ձեր սիրալիր յայտնած զգացմունքներով դէպի մեր քաղաքային վարչութիւնը, Դիւնկիրիւն քաղաքը եւ դէպի ամբողջ Ֆրանսիան: Ողջունելով այժմ իրանց ոգեւորված բացականչութիւններով Նոյա Կայսերական Մեծութիւններ Թագուհոր Կայսրին եւ Թագուհի Կայսրուհուն, մեր ազ-

գաբնակութիւնը եւ մեզ մօտ հաւաքված հազարաւոր ընկերները ամենափառաւոր կերպով նորից վկայեցին իրանց բռնու համակրութիւնը դէպի ձեր ազնիւ ազգի: Կեցցէ Ֆրանսա-ռուսական դաշնակցութիւնը: Կեցցէ Մոսկովա քաղաքը»:

Սեպտեմբերի 6-ին սեւով պատած անգլիական եկեղեցում Մակ-Կիլիէյի համար տեղի ունեցող հոգեհանգստեան պատարագին ներկայ էին մայրաքաղաքի իշխանութիւնները եւ հիւպատոսները:

ՊԵՆՁԱ: Հրդեհներից աւերված քաղաքը սեւել է կրկին վերաշինվել: Հիւսնների եւ որմնադիրների մեծ պրակտութիւն է զգացվում:

7 սեպտեմբերի

ԼՕՆԴՈՆ: Կիտլինէր հեռագրում է Պրէատօրիայից. «Մայր Գուգ, հետեւալ զօրքի երեք վաշտով եւ երեք թնդանութով հետախուզութիւն կատարելով դէպի հարաւ Ուարէխտից, նկատեց երեք հարիւր բօններին: Անգլիացիները իշան ձիերից եւ վաշտից դէպի այն ըլուր, որ արիւսպետում էր թշնամիների վրա: Բօնների շարժումը, երեւի, խորտակուած էր միւս վրա էր հիմնված, որովհետեւ նրանք լատիպար յարձակվեցին Գուգի վրա ալ թեւից: Բօնները մեծ թւով ապահով տեղ էին կանգնած եւ խիտ կույց յետոյ յաղթեցին անգլիացիներին: Մեր կորուստն է—երկու օֆիցեր եւ 14 զինուորներ սպանվեցին, հինգ օֆիցեր եւ 25 զինուորներ վիրաւորված են, 5 օֆիցեր եւ 150 զինուորներ գերի են տարված: Յիշել հաղորդում է, որ Սմուտս, ցանկանալով զօրքի մէջտեղից կարելի անցնել, յարձակում գործեց ուղեւորների էսկադրոնի վրա էլանդարիվերի մօտ, ծարիրատուից դէպի արեւմուտք, որի ժամանակ սպանվեցին 3 օֆիցեր եւ 20 զինուորներ եւ վիրաւորվեցին հրամանատարը եւ 30 զինուորներ: Էսկադրոնը մեծ քաղաքներ էր պաշտպանվում եւ ծանր կորուստ պատճառեց ինքնամուտ, որ կատակների կրեւը պատճառով, մոլորեցրեց մեր զօրքերին: Մեր զօրաբաժինները հայտնում են նրան»:

ՅԻՐԵՆԵՍԻՍՏՈՐԳ: Առ այժմ կայացած որոշումից երեւում է, որ բրիտանական թագաւորը եւ թագուհին ճանապարհ կընկնեն երկուշաբթի, 1 ժամին կէսերից յետոյ:

ԲԵՐՄԱ: Նաւահանդէսները հոյակապ պատկեր էին ներկայացնում: Կրակի գործադրութիւնը հիանալի է: Թարձակումը վիրտի բարձրութիւնների վրա մեծ վճռականութեամբ եւ զգուշութեամբ կատարվեց: Պաշտպանութիւնը չար եռանդուն էր, որի պատճառով նաւահանդէսների վերջը դանդաղացաւ, եւ դրա հետ էլ միասին ուղեցաւ Բէյմի այնպիսիներ: Գաղաքը մեծ ճաշակով է զարդարված. կան շատ կանաչներ եւ ծաղիկներ, նոյնպէս եւ յաղթական կամարներ «Պաղաղութիւն», «Գաղապանութիւն», «Պետրոս Մեծ» խօսքերով, որոնք կազմված են ուսուցական տառերով:

ԲԵՐՄԱ: Կոմպիէն գալուն պէս Ռուսաց Կայսերական Չոյզը չըլապատվեց հրճվող ամբողջութիւն: Անհարկին է նկարագրել ազգաբնակչութեան ուրախութիւնը: Երբեք ազգերի ոչ մի պատմական շրջանում դեռ եւս օրինակ չէ եղել, որ տարբերակները ողջունվեն ամբողջ ժողովրդի կողմից, ազգայնականութեան բոլոր դասակարգերի միջոցաւ տղամարդկանց կանանց եւ երեխաների կողմից: Կոմպիէնի պալատը, գետեղված լինելով մի հրաշալի տեղում, երկու ֆասադ ունի, որոնցից մէկը նայում է քաղաքին, իսկ միւսը—այգու տերրաֆին: Ռուսաց Կայսերական Չոյզը դրաւ ունի շինութիւնը 40 պատուհաններով, որոնք նայում են տերրաֆին: Ֆրանսիան երջանիկ լինելով նրանով, որ ընդունում է Արքայական Հիւրերին, Բարեկամութեան եւ Դաշնակցութեան, զոր զրեց իրան յատուկ նուրբ ճաշակով այդ շինութեանը պատշաճաւոր եւ Կայսերական-Չոյզի այգու միւսը արժանաւոր տեսք տալու համար: Ամբողջ կաշկարաւիքը պատմական քաղաքութիւն է կրում, վերաբերվելով XVIII-դ դարի վերջին եւ առաջին կայսրութեան շրջանին: Նոյնը պէտք է ասել գեղեցիկ լեռների վրա գտնվող եւ հրաշալի տեսք ունեցող մեծ դահլիճի, Նապոլէոնի նախկին առանձնատեղեակի, առաջին ունկնդրութեան դահլիճի, եւ Լուիզովիկոս XVI-դի նախկին նշարանի մասին: Իւրաքանչիւր սենտակում իսկական հրաշալիքներ են գտնվում, բայց Կոմպիէնի պալատի գլխաւոր հարստութիւնը դարաշրջանների ամենաթանկագին նմաններ են ներկայացնում: Հրաշալի գործիչներ եւ պատկերներ կան առաստաղների վրա, ոչ պա-

կառ նշանաւոր են պաննօները իւրաքանչիւր սենտակում. աչքի են ընկնում հուշակաւոր ներկարիչ ժիրոգիի նկարները, մանաւանդ նրա առաստաղակաւոր չորս այլաբանական ֆիգուրաներով, որոնք պատկերացնում են պատերազմը, արդարութիւնը, ոյժը եւ պերճախօսութիւնը, զարդարում է բանտրի կարիւնտը: Լուիզովիկոս XVI-դի սալոնում դռների վրա կան Հէնրիկ IV-ի, Լուիզովիկոս XIII-ի եւ Լուիզովիկոս XV-ի պատկերները, զորք Սալվաթի: Ոչ պակաս նուրբ ճաշակով են երկու սալոններ, կապոյտ եւ վարդադոյն, պատած ծանր մետաքսէ կտորներով եւ զարդարված հեռակաւոր գործիչներն զօրգներով: Կահաւորութիւնը եւ մանր առարկաները ամենանուրբ արուեստի արտադրութիւններ են. ամենից աւելի հիացնում է բրոնզեայ ժամացոյցը այլաբանական արձանախմբերով, որոնք ներկայացնում են Նապոլէոն I-ի հարսանիքը: Այս առաստա, 8 1/2 ժամին, Նոյա Մեծութիւնները, մինիստրների եւ գնեւորների ուղեկցութեամբ, ուղեւորվեցին Յիշտուա ներկայ լինելու Ֆրանսիական զօրքի մեծ զօրահանդէսին, որին մասնակցում են ամեն տեսակի զենքի հարիւր հազար մարդ: Վիրտի ամբողջում, սարահարթի վրա, կատուված է անգլիական մեծութեան կայսերական վրան, որանդից հայեացքով կարելի է ընդգրկել պարզութեամբ զօրքերի գործութիւնները, որ նրանք կատարում են գնեւորալիսմուս Բրիտէնի ղեկավարութեան տակ զարմանալի արուեստով: Սա առաջին անգամն է, որ զօրահանդէսներում գործում է 150 հազար զօրք: Այսպիսի օրի համախմբումը այնքան կարճ ժամանակամիջոցում համարվում է մեծ առաջադիմութիւն, մանաւանդ այն պատճառով, որ դրա համար չընդհատվեց ներկաւորական սովորական երթեւեկութիւնը: Այս հիանալի տեսարանը թողնում է անջնջելի տպաւորութիւն, ցոյց տալով Ֆրանսիական բանակը ուժեղ իր դիմացկանութեամբ եւ կարգապահութեամբ: Երեք ժամայ ընթացքում Թագաւոր Կայսրը ընդհանուր շտաբի յատուկ քարտէսով հետեւում էր զօրահանդէսի շարժումներին, որի ժամանակ ֆրանսիական զինուորական մինիստրը երբեմն բացատրութիւններ էր տալիս ժամը 1-ին նոյն տեղին վրանում, նոյն սարահարթի վրա, նախաճաշ տրվեց, որին ներկայ էին, բացի մինիստրներից եւ գնեւորալիսմուս Բրիտէնից իր բազմաթիւ շտաբով, նաեւ զինուորական զօրակալ Լազարեվը, նոյնպէս մինիստր կոմս Լամզորֆը եւ զեսպան իշխան Ռուրուսովը: Ժամի երկուսն էր, երբ Ռուսաց Կայսերական Չոյզը բաց կառքով ճանապարհ ընկաւ դէպի Բէյմ: Նոյա Մեծութիւնները նախ ուղեւորվեցին դուռնի ժողովրդի ցնծակից աղաղակների ուղեկցութեամբ, իսկ այնտեղից, ընդունելութիւնից յետոյ, այցելեցին մայր եկեղեցին, որի դիտումը մօտ մէկ ժամ տեւեց:

ԿՕՄՊԻՆ: Գնացքը Լուրճ նախագահով եւ Կայսերական Չոյզով ճանապարհ ընկաւ Բէյմ: Բազմաթիւ ամբողջ ողբերկած բազականչութիւնների ուղեկցութեամբ: Եղանակը գեղեցիկ է:

ԲԵՐՄԱ: Պաշտօնական գնացքը 9 ժամ 50 րոպէին ժամանեց Յիշտուա կայարանը, Բէյմի մօտ, որ կառուցված է Կայսերական Չոյզի ճանապարհորդութեան տրիթով: Լուրճ ձեռքը տուեց Կայսրուհուն՝ պատուաւոր դահլիճը անցնելու համար: Կայսրուհին կառք նստեց տառա-դամայի հետ միասին, իսկ Կայսրը կալէրէրգարդեան համազգեստով նստեց երկրորդ կառքը: Լուրճի հետ միասին Հանդիսախումբը դիմեց դէպի Վիրտի ամբողջը, Բէյմի մօտ՝ մեծ զօրահանդէսների վերջին գործողութիւններին ներկայ լինելու համար:

ԲԵՐՄԱ: Ժամը 5-ին Նոյա Մեծութիւնները եւ Լուրճ, վերադառնալով Վիրտի ամբողջից, ողբերկած բազականչութիւնների միջով ժամանեցին քաղաքային տունը, որ զարդարված էր ուսուց եւ ֆրանսիական գոյնի դրօշակներով: Հանդիսաւոր դահլիճում աչքի էին ընկնում Մոսկովայի քաղաքագլխի ուղարկված երկու դրօշակները, որոնք կային Կայսր Նիկոլայ II-ի արքայան թագաւորութեան ժամանակ: Նոյա Մեծութիւնները եւ Լուրճ ճանապարհ ընկան Բէյմից 6 ժամին, նախապէս այցելելով պաշտօնական ծրագրի համաձայն, քաղաքային տունը եւ տաճարը, եւ յետ դառնալ սկսեցին Կոմպիէն, ուր պէտք է ժամանեն 8 ժամին:

ԲԵՐՄԱ: Նոյա Մեծութիւնները եւ Լուրճ հեռացան քաղաքային տնից 5 ժ. 25 ր. եւ անցան քաղաքի մի մասով: Անգլիական բազմութիւն

է հաւաքելու եւ անկարգութիւն հրճուանք է տրուած. անընդհատ լսուած են ցնծութեան ազգայիններ, փողոցներ եւ տները կառնուելով լինեն են բազմութեամբ. կանայք թալկինակներն են թափ տալիս, տղամարդիկ զլտարկները, երեխաները՝ փոքրիկ ուսական դրօշակներ, երբ որ հանդիսաւոր զնայքը հասաւ եկեղեցու դռներին, մեծ զանգը սկսեցին խփել. Մուսթի մօտ կանգնած էր կարգինալ Լանժէ-նիէ, չըջապատված՝ հանդիսաւոր կերպով զգեստաւորված կրօնաւորներով. Շինութեան ճակատը զարդարված էր կայսերական դրօշակով: Կարգինալը ողջունեց Նոյա Մեծութիւններին: Տաճարը մտնելիս, տաճարիկու փողաւոր մեծ երգչերը նուագեց կիօղիքի հանդիսաւոր քայլերը: Կարգինալը ցոյց տուեց Նոյա Մեծութիւններին սուրբ միւստիօնով սկիւր եւ մասունքները, Կնարար խաչի մի կտոր եւ փշեայ պսակի մի փուշը. Ռուսաց կայսրը եւ կայսրուհին դիտուած էին այդ նուիրական իրերը մեծ հետաքրքրութեամբ: Տաճարում պահվող թանկագին իրերը ցոյց տալուց յետոյ, կարգինալը մատուցեց դիտելու համար տաճարի տեսարանները լուսանկար արձանը եւ քաղաքային տանը պահվող պաւստական աւետարանի հեթոգրաւուրան: Կարգինալը ներկայացրեց Նոյա Մեծութիւններին Սէնտուա արեղային, որին ձեռք տուեց կայսրը, յիշեցնելով, որ արդէն տեսնվել է նրա հետ 1896 թ.ին Պարիզի Առաւանակների տաճարում: Տաճարի դիտումը վերջացաւ 5 ժ. 45 րոպէին. երգչերը նուագեց ուսուց օրհներգը եւ «Domine, salvam fac republicam». Նոյա Մեծութիւնները, արժանացնելով կարգինալին ձեռք տալու, դնացին կայսրան, ողջունվելով ժողովրդի կողմից, ինչպէս եւ զաւուր ժամանակ, ոգեւորված ազգայններով. Կայսրանում Ռուսաց կայսրը, նկատելով գեներալ Բրիւսէին, իր հիացմունքը յայտնեց նրան զորքերի հիւանդի պահւածքի համար, որին արանատես եղաւ ինքը: Վարի ամրոցից վերադառնալու ժամանակ, երբ Նոյա Մեծութիւնները եւ Լուիս Ժամբ-6-ին ճանապարհ ընկան, թղթանօթաձգութիւն եղաւ եւ նուագվեցին ուսուց եւ ֆրանսիական ազգային օրհներգները:

Խմբագիր ԱՆԻՍՏԱՆԻ ԲԱՆԱԹԱՐ Հրատարակչներ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ ԻՍՏԱՆԻ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱՆԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Օր. Սարգիս
ԵՐԵՎԱՆԵԱՆՑ
ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ Ե ՀԻՄՆԵՆԵՐԻՆ
Առաւօտեան ժամը 9—2
Երեկոյեան ժամը 5—7
Վանքի մեծ փողոց, տուն Մարտիրոսեանցի (հ. 4.) 4—60

Գ Պ Ր Ո Ց
ԿԱՏ. ԼԻՍԻՑԵԱՆԻ
Երկու անգի մանուկների համար: Ընդունվում են երեխաներ պատրաստականի բոլոր բաժանմունքները եւ նոր բացվելիք առաջին (աղջիկների համար երկրորդ) դասարանը: Անկերտները թիւր սահմանափակված է: Դիմել օգոստոսի 26-ից: Բնակութեան (Նովո-Սադո-վայա) փող., սեփ. տ. № 29. 18—20

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ
ԳԵՈՐԳ ԹԱԴԵՆՍԵԱՆ
Ներքին եւ երեսփոխ Կիւսնդութիւններ: Ընդունում է ամեն օր, առաւօտեան 9—11 ժ., երեկոյեան (բացի կիրակի օրից) 6—7 ժ.: Վէրամիսօվսկայա փողոց, տ. 24. 2—5 (հ. 2. հ.)

Զ Ո Ւ Խ Ա Ճ Ե Ա Ն
Ընդունում է աշակերտահիններ կար ու ձեւի եւ եւրօպական ձեռագործների համար, սեպտեմբերի 1-ից: Վերամիսօվսկայա փողոց, № 14, տուն Եղիազարովի (հ. 4.) 8—8

ԲԺՂԿ. ՎԱՅՆ ՍՐԺՐՈՒՆԻՆ
վերադարձած լինելով հանքային ջրերից, վերսկսել է հիւանդների ընդունելութիւնը իր նախկին բնակարանում: Սերգիւսկայա փողոց, տուն Մովսիսովի, № 12. 5—5

Կ Օ Ն Ց Է Ր Տ
Այսօր, երեկոյեան ժամը 9-ին, ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՂԻՃՈՒՄ կայանալու է հայ երգիչ Գէորգ Ամիրեանի նուագահանդէսը, մասնակցութեամբ յայտնի ֆրանսուհի երգչուհի օրիորդ Ժոսէֆի: 1—1

ՑԷՆԱՒՈՐ ՈՒՍՈՒՑԻՉ
Քաղաքային երկրաբան ուսուցչի եւ դիմապատկերի հայոց լեզուի ուսուցչի իրաւունքներով: Տալիս է մասնաւոր դասեր հայոց եւ ուսուց լեզուներից եւ թուրքարանութիւնից: Ցանկութիւն ունի ծառայել նաեւ հայոց դպրոցներում: Հասցէ՝ Тифлисть, Троицкая улица, домъ № 11, кв. Мелкумова. 1—5

ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ
ԳՐԱԽԱՆՈՒԹՈՒՄ ՎԱՅՆԱՎՈՒՄ ԵՆ
«Միլիթար» եւ «Միլիթարեան յօբելան» գ. 2 ր. «Միլիթարի պատկերը առանձին» (իւղան.) 30 կ. «Հայոց պատմութիւն» պատկերազարդ, Հ. Թերթիսեանի 40 կ. «Նոր մեթոդ ֆրանս. լեզուի», Ե. Յովհաննիսեանի 1 ր. Առողջապահութիւն առանձին, Տաղաւար. 2 ր. «Տարերք առողջապահութեան», Մամուր. 40 կ. «Գործնական քերականութիւն» անգլիերէն լեզուի, Գոլաթոր Կարելի 1 ր. «Դասագիրք փիլիսոփայութեան», Էթմէք. 1 ր. Դիմել Тифлисть. Книжный магазинъ „Гуттенбергъ“ (Лорисъ-Мелковская улица, № 11), Г. Галустану. 2—2

ԹԻՖԼԻՍԻ ԲԱՆԱԹԱՐԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ
արանով յայտարարում է, որ իր առեւանում այս սեպտեմբեր ամսի 10-ին, ցերեկվայ ժամի 12-ին, նշանակված է անուրդ կապալով տալու համար մօտ 57,00 պ. սաժ., հատ. 0,25X0,16 պ. սաժ. բէտօնէ կոյուղու շինութիւնը Կիրպիկայա փողոցում, ջրանցքային փողոցի մօտ գոյութիւն ունեցող կոյուղուց, մի եւ նոյն փողոցով, մինչեւ Սուրբաթի տունը, 880 րուբլով: Անուրդին մասնակցել ցանկացողները կարող են տեսնել պայմանները Վարչութեան Շինարարական Բաժնում բոլոր լի օրերը ցերեկվայ 9—3 ժամերին: 3—3

Լ ո յ ա տ ե ս աւ
Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ
ՄԻԼԻԹԵՐԱՆ ՄԻՆԵՐՈՒԹԻՒՆ
(200-ամեայ յօբելանի առիթով)
Գինն է 5 կօպ.
Դիմել. Գուստէնբէրգ զրաւմանոսոց, Լօրիս-Մէլիքեան փողոց, № 11. 2—5
ԻՄ ՄԱՆՈՒՑԱՅՏՈՒՐԱՅԻՆ ՄԱԳԱՋԻՆԻ ՀԱՄԱՐ
ՀԱՐԿԱՒՈՐ Ե ԳԱՆՁԱՊԱՀ
հմուտ ուսուց լեզուին. ամսավար 20 րուբլի, սենեակ եւ ճաշ:
Դիմել՝ Ногайскъ (Таврич. губ.) Никитѣ Егоровичу Черчепову. 2—4
ԹԻՖԼԻՍԻ ԲԱՆԱԹԱՐԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ
այս արանով յայտարարում է, որ իր առեւանում սեպտեմբեր ամսի 10-ին, ցերեկվայ ժամի 12-ին, նշանակված է անուրդ կապալով տալու համար մօտ 135,00 պ. սաժ., հատ. 0,33X0,22 պ. սաժ. բէտօնէ կոյուղու շինութիւնը Միլիթարիսկայա փողոցում գոյութիւն ունեցող կոյուղուց, Ալեքսանդրովսկայա փողոցով, մինչեւ Բաքրաձէյի տունը, 2450 րուբլով: Անուրդին մասնակցել ցանկացողները կարող են տեսնել պայմանները Վարչութեան Շինարարական Բաժնում բոլոր լի օրերը ցերեկվայ 9—3 ժամերին: 3—3

Հ Ա Ր Կ Ա Ւ Ո Ր Է
ՄԵԿ ՏՆԱՅԻՆ ՎԱՐԺՈՒՅԻ
Չարվույում (Закасп. край) մի ընտանիքում երեխաների հետ պարագլու համար հայերէնից եւ առեւերէնից: Ցանկացողները պայմանները մասին կարող են դիմել՝ Թիֆլիս, զրաւմանութ Գուստէնբէրգ (Լօրիս-Մէլիքեան փողոց № 11) Գալստեանին: 3—6
ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՌԵԻՏՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԻ
տեսչի թղթաւթեամբ, ուսուցչի ընտանիքում ընդունվում են
ԳԻՇԵՐՈՒԿ ԱՇԱԿԵՐՏԵՆԸ
Графская ул., домъ Элизова, № 10. 3—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՌԵՆՈՐԱԿԱՆ ՆԱՐԱՐԴԻՆԱՐԵՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
արանով հրաւիրում է պ. պ. բաժնետէրերին ընդհանուր ժողովի, որ պէտք է տեղի ունենայ այս սեպտեմբեր ամսի 23-ին, առաւօտեան 10 ժամին, վարչութեան բնակարանում, նրեւանեան հրապարակ, տուն Պարագեանի:
Չարվույում նիւթերն են.—
1) Վարչութեան առաջարկութիւնը ձեռք բերելու նախալին արդիւնաբերութիւն Բաղոււմ, Մանսթուրիւն. Համաձայն ընկերակցական պայմանագրութեան 24-րորդ յօդուածի, հաւատարմագրութիւնը պէտք է ներկայացնվին Վարչութեան երեք օր ժողովից առաջ: Մուսթի ամսական տոմարային համար՝ խնդրում են ներկայացնել բաժնետիրական անդորրագրերը մի օր ժողովից առաջ:
(7, 9, 22) 2—3

ՊԱՐԵՐԻՆ ՈՆՆԵԼ ԵՐԱՅԻՆԻՆ ԵՐԱՐԵՐԻ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԵՎ ՎԱՃԱՈՎԱՆՆԵՐԻՆ,
որ այս տարի ստացել ենք մեծ քանակութեամբ
Ա Մ Ե Ր Ի Կ Ա Կ Ա Ն Ի Է Զ Ի Ն Է Կ Ա Լ Օ Շ Ն Ե Ր
ամեն տեսակ, տղամարդկանց, կանանց եւ երեխաների: Ուստի խնդրում են յարգելի առնողներին դիմել մեզ, որ կը ստանան նոր ապրանք: Մեծ քանակութեամբ գնողներին կը լինի բաւական զիջում: Նոյնպէս ստացել ենք ՊՐՕՎՈՂԻՆԻ ԿՈՂՎԱԾ ԿԱԼՕՇՆԵՐ, ամեն տեսակի, Պատեւէրները կը կատարվին անմիջապէս, նախքան պայմաններին: Մեզ մօտ ծախվում են նոյնպէս կօշիկները փափկա ցնդ իւղեր եւ փայլ տուող գունաւոր գլաղուրներ: Նոյնպէս ծախվում են արտասահմանի եւ Ռուսաստանի ամեն տեսակ կաշուէղէն ապրանքներ եւ կօշիկարական ամեն տեսակ գործիքներ:
Մեր Հասցէն. Тифлисть, Армянский базаръ, Братья Яргуловы. Բաժանմունքը. Баку, Губернская ул., Т. Яргуланъ. (հ. 4.) 8—20

ՀԱՇՎԱԳԱՀՈՒԹԵԱՆ ԴԵՍԵՆԹԱՅԻՆ VI ՀՐԶԱՆ Խ Ս Չ Ս Ո Ւ Ր Ե Ի Ր Ս Ջ Ե Ա Ն Ի
Ուսուցանում եւ պատրաստում է 4 ամսվայ ընկացում
Պարագլուցի առարկաներն են.—1) Կրկնախալական հաշուապահութիւն: 2) Առեւարական թուրքարանութիւն: 3) Թուրքարանութիւն համարիչի վրա: 4) Բանկային հաշուապահութիւն: 5) Առեւարական նամակագրութիւն: Պարագլուցիները սկսվելու են 10-ին սեպտեմբերի, 1901 թ.ին: Կարելի է տեսնել ժամի 4-ից մինչեւ 8-ը երեկոյեան: Հասցէն. անկիւն Էրզարիս հրապարակի եւ Ակիւսովի փողոցի, տ. իշխ. Շերվալիձէ № 14. (հ. 2.) 6—6

ТИПО-ЛИТОГРАФИЯ
„П У Ш К И Н С К А Я С К О Р О П Е Ч А Т Н Я“
„ՊՈՒՇԿԻՆԵԱՆ ԱՐԱԳԱՏԻՊ“ ՏՊԱՐԱՆ
(Նոր բացված հայկական տպարան)
Ընդունում է ամեն տեսակ եւ ամեն լեզուներով պատուէրներ: Ունենք եւ մեծ քանակութեամբ հայերէն նոր ձեւի տառեր, որոնցով տպագրվում են դանազան գրքեր եւ ի միջ այլոց բժ. Բուրդուեանի բրոշուրները: Տպագրութեան մաքրութեան վրա առանձին ուշադրութիւն է դարձնվում: Գնեք չափաւոր եւ մատչելի: Պատուէրները ընդունվում են հետեւեալ հասցէով. С. Петербургъ, Лештуковъ, 4. 5—5
Տպարանի կառավարիչ՝ Տ. ԳԵՂԱՄԵԱՆ

ԳԱՆՁԱԿ ԲԱՆԱԹԱՐԱՆ
Ուսուցարանական բարձրագոյն իշխանութեան թղթաւթեամբ, ներկայ տարվայ օգոստոսի 20-ից բացվում են
ԱՌԵԻՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
հանրակրթական դպրոցով եւ պանսիօնով
Հանրակրթական դպրոցում, ի միջի այլոց, աւանդվում են ֆրանսիական եւ գերմանական լեզուները:
Օտարաբաղադրանքները դիմում են՝ Елисаветполь, учредителю коммерческихъ курсовъ, Е. Н. Исаакову. (հ. 2.) 8—10

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՊՐՕԳԻՄՆԱԶԻԱ ՅԱԿ. ԹԱԴԵՆՍԵԱՆՑԻ ԲԱԳԻՈՒՄ
(Չարվույում փողոց, տ. Ալիկի)
Աշակերտների ընդունելութիւնը փոքր եւ մեծ պատրաստական եւ I դասարաններում կը սկսվի օգոստոսի 20-ից: Նախակրթարան մտնում են առանց ցնցութեան: Խնդրեցնել եւ ղեկուսներին ընդունվում են ամեն օր, 9—12 ժամը: Ուսումը սկսվում է սեպտեմբերի 3-ից: 12—12

Մ Ա Ն Կ Ա Կ Ա Ն Պ Ա Ր Տ Է Ջ Ո Ւ Ս Ո Ւ Մ Ն Ա Ր Ա Ն Ե Ի Պ Ա Ն Ս Ի Օ Ն
Ս. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ
(Բաքու, Полицейская улица)
Պատրաստվում են երեխաները բոլոր միջնակարգ դպրոցների համար: Ընդունելութիւնը օգոստոսի 25-ից: 8—10

Ֆիլանսիների միւստի քոլուտութեամբ ԱՌԵԻՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
(Բաքու, Пращенная, домъ Теръ-Ованесова)
Կուրսերի նպատակն է տալ ունկնդիրներին մասնագիտական-առեւարական կրթութիւն եւ պատրաստել հմուտ հաշուապահներ: Աւարտողները ստանում են առեւարական քանակական եւ բանկային: 3) Առեւարական թղթակցութիւն: 4) Առեւարական տնտեսագիտութիւն: 5) Առեւարական եւ մուրհակային օրէնքներ: 6) Գնդագրութիւն եւ արագագրութիւն (ուղղումն ձեռագրի):
Ընդունելութիւնը՝ սեպտեմբերի 1-ից ամեն օր՝ կուրսերում եւ եղբ. Մովսիսեան եւ ընկ. ԲԱԳՈՒԻ բաժանմունքում: Կուրսերի կանոնադրութիւնը (УСТАВЪ) եւ մանրամասն ծրագիրը—տրվում եւ ուղարկվում են ձրաբար: Օտարաբաղադրանքները դիմում են՝ БАКУ, учредителю коммерческихъ курсовъ А. И. Теръ-Каспарову. (հ. 2.) 20—25